

Издаје сваки дан сем недеље. — Цена: на годину 12 динара, на пола године 6 динара, на 3 месеца 3 динара, на месец дана 1 дин. За ваостранство 30 динара годишње.

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

Уредништво је у штампарији Раденковића Администрација у Социјалистичком Народној Дому.

ТЕЛЕФОН
Редакције 646
Администрација 870

Рукописи се не враћају. Огласи се штампају по врло јефтиној цени

БРОЈ 5 ПАРА

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

ПАРЛАМЕНТАРНА ДЕКОРАЦИЈА

Парламент је класна установа. У току постајања модерне државе најјаче друштвене класе служиле су се парламентом да ограниче апсолутну власт владаоцима. У данашње доба парламент је у првој реду инструмент за класну владавину буржоазије; преко њега она је победила, помоћу њега она влада.

По свом историском карактеру, дакле, снага парламентаризма у некој земљи је мерило тога сукоба између круне и буржоазије. Тамо где је буржоазија била довољно јака да свој политички утицај учини потпуним, круна је постала обичном *монархском декорацијом*; где пак буржоазија није била способна за пуну победу, парламент је остао једна обична *уставна декорација*. Енглеска и Немачка су класични представници та два пола реалних односа политичких снага.

Али се никада не сме губити из вида да у тој уставној борби, борби између монарха и буржоазије, апсолутизма и парламентаризма, није ни у којој доба стајала усамљена ни једна ни друга страна. Буржоазија је уживала неограничену потпору широких народних маса које су у победи парламентаризма гледале пут за свој политички утицај. Та маса, чији је најодлучнији и најпожртвованији део увек чинио пролетаријат, решила је у ствари велику политичку борбу око парламентаризма.

Ни круна није била усамљена. Око престола су се увек купили сви они елементи који немају интереса да се народним поверењем земљом управља. У првом реду то су били *бирокрација* и *стајаћа војска*.

Од тога, на који је где начин буржоазија продрла на власт, зависила је и њена политичка моћ. Тамо где је она завладала у држави обарањем противника и где га је низом мера лишила привилегија, тамо је и режим буржоазије чвршћи. Где тај случај није био, влада буржоазије је вечно остала на стакленим ногама. Није никако случајност што је парламентаризам најчвршћи у земљи у којој је милитаризам најслабији. Радикали су се из енглеске уставности научили свему, али само не томе.

С друге стране, чврстина парламентарног режима је зависила од тога колико је где буржоазија остала верна својој прошлости. Тамо где је она најпре и најбезобзирније издала народне масе, њена парламентарна моћ је почела да пада. Она је дошла у безизлазни положај: нити може владати с народом, нити без њега. Она се тада обично тетура једно време између остатака некадашњег народног поверења и двора, између учешћашњих пријатеља и дојучерашњих непријатеља, док је првом zgodном приликом стари непријатељ не лупи по цику у тренутку када је старог пријатеља изгубила.

Пред том судбином стајала је радикална буржоазија у току последње кризе.

Истина, радикали су остали на власти, али радикали нису победили. Оба такмаца око власти радикална буржоазија и официрска каста, остали су у својим старим позицијама, да се гледају на стари начин, да интригују један против другог или да се погоде. Који ће од ова два случаја наступити, то зависи од прилика које се унапред те што могу предвидети. Али једно стоји ван сваке сумње: *јачање парламентарног режима може се постићи само демократизацијом изборног права и Скујштинне*. Народне масе треба да постану прави темељ народних слобода. То има да кажу предстојећи избори. А то народне масе упућује да се боре и против радикалне буржоазије која својим реакционарним владањем ломи врат парламентаризму, и против солдатске и њезиних помагача који се слабошћу буржоазије хоће да користе. И у том погледу социјална демократија је једина партија која је данас носилац и представник правог парламентаризма, тојест *неограничене владе народа преко Скујштинне*.

На дрзу руку Косово је подељено...

Тако уздишну патриотски романшичари, гледајући с очајањем како су српски капиталистички скакавци већ прилегли на јуцесторијску равницу и поделили је на сјахилуке који ће им доносити милионе. *Навистине! А и како би дружице могло бити! Српска буржоазија одвела је оне ситишине хиљада ратника у Турску не да би остварила фантазије њених, скујштора и архиепископа, него да би реализовала своје трговачке планове. Она је светилла Косово не ради тога да би га после претворила у један величанствен Национални Музеј, него да би од њега направила један огроман баштованлук. Није њој сјало до тога да остварује грандиозну уметничку концепцију Ивана Мештровића; њој треба да испитера што пре и што више профитира из овога плодног поља. Не мисли она да подиже Косовски Храм са каријатаидама; она наваља појребно семе да посади на Косову што више жића и поврћа.*

„На гробљу ће изнићи цвијеће за далеко неко поколење“, ђевао је некада Његош српским херојима, Цар Лазар, Милош Обилић, Југ Богдан са својих девет Југовића, Сирахлинићу Бане и остала свије шла господа неће бити те среће да им патриотско пошомство до сада по гробовима лалу, шебој, руже и карамфила; али ће из њихових телеса изнићи у толико више пайрике, пайлициани, ројквике, кујус и остало ренџабилно поврће. На ипак нису ти српски јунаци узалуд изгинули! Ако нису могли да сачувају српско царство, оно су бар, својим крвима и својом крвљу, добро направили Косово поље и направили га неискрпним извором ренџе за фузионашке Којиче и Миниче, за самосталске Савчиће, за либералске Рафајловиће и за најпредњачке Павловиће.

Човек што се смеје.

Ко хоће да се упозна са марксистичком науком штај нека буде сјални прешљашник и чајалац социјалистичког часописа *Борбе*. Цена на годину 8, за пола године 4, за три месеца 2 динара.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

Лартиска погађања

Све буржоаске партије су се живо дале на изналажење начина како да дођу до што већег броја мандата на идуним изборима. Ти су мандати потребни с једне стране због тога што треба да задовоље што већи број људи у крилу самих тих партија, који ће свој посланички мандат употребити за лакше добијање понеке концесије, лиферације и др., а с друге стране због тога што већи број мандата даје више изгледа да се дође до власти. И оне су тај начин нашле. Пошто ниједна од њих не може да се похвали да је учинила какво добро народу, и пошто се према томе ниједна од њих не може надати да ће јој тај народ дати своје поверење, то су ступиле у погодбу да удружене ишају на изборе.

Самосталци, у тежњи да победе фузионаше или да им бар не даду довољну већину, погађају се са националицима и праве изборни споразум. Они позивају у своје јато и најпредњачке, но изгледа да су на њих бацили своју удицу фузионашки, који воле погодбу са најпредњачима него са самосталцима, јер ће они бити са мањим задовољни. Што се пак најпредњачка тиче, нема сумње да ће они више волећи да ступе у погодбу са фузионашима, јер су им овамо већи изгледи на добит.

И тако ће ови избори још један пут више показати сву безначаљност буржоаских партија и крајњу тежњу њихову: добијање власти ради личнога богаћења, а на штету сиромашнога народа у Србији.

Модерни разбојници

Тим се именом морају назвати они људи који на најразличније зеленашке начине глобе и пљачкају сиротни свет, који је принуђен да им се обраћа за новчане или за какве друге услуге. Ми смо пре извеснога времена донели у нашем листу један допис из Мачве, у коме се износи како тамошњи новчани заводи, односно поједини људи који седе у управи, врше ординарну пљачку над онима који траже новац за зајам. Наиме, ти људи траже по 50, 100 и више динара — зависно од величине суме која се тражи — као награду што ће порадити да молилац добије тражени зајам, или што ће му подпирати меницу.

Међутим изгледа да се овакви случајеви дешавају по целој земљи и да то није само шабачки специјалитет. Прекјучерања *Штампа* доноси један допис из Лесковца, у коме се говори о овој истој ствари. Тамо се између осталог каже и ово:

„Кад купе меницу (сељаци, Р. Н.) онда иду потписнику, који им је учинио ту „љубав“ што им је потписао меницу за јевтину награду, према суми позајмице: Ако је узајмио 200 динара онда 50 динара шконт!“

У Србији се данас од свих занимања још увек најбоље рентири зеленаштво. Ко год има мало новца, он га даје под папрен интерес. То је један облик зеленаштва. Други се састоји у томе што се удруже не, колико људи који имају новца и оснују новчани завод, који после на најгори и најодвратнији начин пљачка оне који са њим имају пословних веза. Разуме се да сиротиња најчешће и скоро једино страда од овог модерног разбојништва.

Све ове и многе друге појаве су природна последица данашњег друштвенога уређења и ступња развика капитализма код нас. Он се налази у почетној фази, у којој је зеленашки капитал најразвијенији. Борећи се против капиталистичког система, социјална демократија се бори и против свега онога што тај систем за собом повлачи као своју природну последицу. Побољшавањем материјалног положаја сиромашних народних маса оне се могу у знатној мери ослободити и спасти од канца зеленашких. А на томе побољшању ради једино социјална демократија, која је једини прави представник и политички заступник сиромашнога раднога народа, на супрот свима бур-

жоаским партијама које у првој реду воде рачуна о интересима капиталиста и богаташа. Зато је дужност раднога и сиромашнога света, како у вароши тако и у селу, да потпомагањем социјалне демократије, ступањем у њене редове, гласањем за њу, појачају њен утицај у привредном и политичком животу Србије и тиме допринесу поправци свога положаја.

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЖИВОТ

Немачки цар у Аустрији

У исти мах када је руски цар, грлећи румунског краља, увлачио Румунију на кобну стазу руске балканске политике, у исти мах састали су се у *Конопништу*, замку аустријског престолонаследника, цар Вилхелм и Франц Фердинанд. Да њихов састанак није био само једно пријатељско виђење и уживање у чарима мајске природе, види се из тога што су том састанку присуствовали и шефови аустријске и немачке морине. По свој прилици да је флотно питање била једна од главних тема разговора у *Конопништу*. Пошто су изгубили једног савезника: Румунију, Аустрији и Немачкој не остаје ништа друго до да појачавају флоту! И свет у Аустрији већ се са страхом пита: колики су нови издаци на флоту предвиђени у *Конопништу*, и зар су мало били 426 милиона што су ту скоро изгласани у Делегацијама. У Аустрији се немачко пријатељство тешко осећа, а једна од највећих мађарских партија, *Независна*, отворено негодује против Тројног Савеза. Немачко пријатељство, изјавио је вођ те странке, гроф *Кароли*, у парламенту, донело нам је само повећање војних издатака.

Још због једне ствари осећа се у Аустрији незадовољство с Немачком. Званични кругови љуте се на немачке финансијере што отежу с бугарским зајмом и што постављају одвећ тешке услове. Бугарска је данас једина земља на Балкану на коју се Аустрија у својој политици може ослонити. А немачки тешки услови могу и њу отуђити, принудити је да се обрати Француској и Русији. И о томе је у *Конопништу* зацело било речи.

Али догађаји у Албанији и однос између Аустрије и Италије по свој прилици да су залавали највише бриге немачком цару и аустријском престолонаследнику. Пошто су у својој заједничкој акцији пропале, Аустрија и Италија се окрећу једна против друге. И док данас талијанска штампа с очигледним задовољством прати успехе устаника, аустријска се с бригом пита шта ће бити с Арбанијом.

Шта је у *Конопништу* одлучено не може се још претрети. То ће тек догађаји показати. Али у сваком случају последице овог састанка осетиће немачки и аустријски народ. Можда ћемо их осетити и ми, кад се поново почне претресати питање о Арбанији.

Ирска самоуправа

Докле Аскит води преговоре с конзервативцима и предлаже све помирљивије пројекте, догле се народ у Ирској спрема сам да Хомрул брани. Као одговор на улстерске добровољачке чете дошло је скупљање Ираца католика. И већ до сада, за врло кратко време, те војске су једнаке; и присталица Хомрула има на 100000. А да ће их ускоро бити два и три пута више, сигурно је.

Питање о Хомрулу је за ирски народ најважније питање. Због њега је ирски народ и устанак дизао; око њега се врти цела новија политичка историја Ирске. И сад кад је најзад пред парламентом решено, долзе конзервативци са скупљеним олошем да омету увођење овог закона, којим се ирском народу дају право да сам решава своја унутрашња питања!

Никакво чудо дакле што се ирски народ маша оружја. То је у толико разумљивије и оправданије што су конзервативци прибегли истом сред-

ству. Тако ће сам ирски народ решити своју судбину, кад Аскитова влада због своје малодушности није могла.

БАЛКАН

Грчка и Турска

— Узроци сукоба —

Зашто баш Грци и Турци у Турској царевини стоје нарочито непријатељски један према другоме — има свога узрока у прошлом рату. Иначе, само непријатељско држање Турака према странцима Хришћанима, према Европцима, не изумива у последње време никога — а простире се чак и на суседне Јермене — а особито погађа стране трговце.

Бојкот који су Турци прво тајно а затим јавно извршили према Европљанима трговцима, а који је био изазван ратом, значио је управо неку врсту социјалног протеста против распадања турског господства и социјалних односа које је капитализам почео да изазива. Турска кућевна индустрија почела је да пропада, а турске занате уништава страна фабричка роба. Но и ако због тога у поредо са турским занатлијама страдају и јерменски и грчки, ипак се мржња окреће против њих, јер су они хришћани, а страни фабриканти и капитали који се уносе у земљу јесу хришћански, европски, затим јерменски, грчки и јеврејски. Та мржња и бојкоти обузели су с тога поглавито све турске занатлије, трговце а потом се пренели на оне слојеве који нису непосредно заинтересовани: на чиновнике и официре. Ови нису непосредно заинтересовани, али осећају уздицање једног новог друштвеног реда, мухамеданске буржоазије, која их баца у позаднину, коју они нису у стању више да гледају преко рамена, као што је до сада био обичај, и која чак почиње њих гледати преко рамена, свесна своје економске моћи.

И с тога цео средњи staleж грчевито се прихватио борбе и бојкота хришћанских трговаца, истичући девизу: Турчин само код Турчина сме пазаривати, само са Турчином сме одржавати трговачке везе. Цео турски свет постао је трговац. Капитализму се стављају на пут бране које он лако руши и обара: свакога дана се рађа и пропада десетицама турских дућана који треба да конкуришу страним трговцима. Официри генералштаба отварају ситничарске радње, студенти отварају трговине. Национална лозинка постао је *трговац*.

Док је та борба у Цариграду потмула, мирна, легална, у провинцијама она не може да остане на томе терену. Потпомагана верским фанатизмом који сеју оде и потпиривана владиним агентима, који наилазе на одобравање код масе после оних исељавања Турака у масама из Тракије и Македоније, ова је борба тамо заострена до врхунца; народностима постаје просто немогуће живети једна поред друге. Против исељавања Турака из грчке Македоније, Турци — влада и црква — приређују насилна исељавања Грка из Мале Азије. Грчки патријархат улаже протест упоредо са грчком владом. И тај протест још више заоштрава непријатељства, јер сад турска влада спрема једну демонстративну прославу празника „прве турске молитве“, којом ће приликом подстаћи још више верски фанатизам неразвијених турских маса.

Националним трвенима и дражењима која су баш ових дана — и поред умирујућих изјава турске владе — најјача, узрок су капитализам и чисто капиталистички интереси појединих држава. Маса осећају његов притисак, али им је немогуће под садашњим приликама наћи права средства борбе; полукултурне, њих је лако заваравати верским и народносним мржњама, што турски владајући кругови и чине.

Другови, читајте
„РАДНИЧКЕ НОВИНЕ“

Из дана у дан

Политичка ситуација. Из владиних кругова чује се, да ће се данас решити питање о томе: да ли ће се сада у среду на скупштинској седници распустити Народна Скупштина и наредити нови избори или ће се седнице одложити још, и за које време.

Испит соколских предводника. Јуче је у смедеревској Паланци био испит соколских предводника, који ће учествовати у свесловенском соколском Слету у Ческој. Томе испиту присуствовао је и Министар просвете г. Љ. Јовановић.

Помиловања. Министар правде, издао је наредбу саветодавним одборима при казним заводима, да му предложе већи број криваца за помиловања, која ће бити о Петровдану.

Крајње је време да се помиљују овом приликом и политички кривци.

Кондуктери и возовође. У Железничкој Дирекцији приступило се регулисању положаја и предлозима за повећање плате кондуктерима и возовођама.

Кад се овоме особљу повећавају плате, онда је право да се то и према осталом нижем особљу учини.

Грађење Јадранске Железнице. Данас је отпутовала из Железничке Дирекције нарочита комисија у Зајечар, да прегледа грађење пруге за Јадранску Железницу, која се гради од Зајечара — Књажевца ка Нишу на даље.

Хапшења у Темишвару. У прошли четвртак ухапшено је у Темишвару 16 војника и 3 подофицира — Србина, под сумњом да су шпијунисали у корист Србије и Русије. Наредба о овом хапшењу дошла је из Беча.

Ново самоуправни инжењер. Г. Живорад Николић, инжењер Министарства Грађевина, изабран је за самоуправног инжењера округа чабанског.

Аустријски официри у Земуну. По једном веродостојном саопштењу, данас долазе у Земун из Беча, тридесет виших генералштабних официра, са задатком, да приступе испитивању стратегијских положаја и фортификација, дуж њихове границе уз Саву и низ Дунав.

Од некога времена примењује се активан рада аустријских официра, према нашој граници, а нарочита снабдевање гарнизона и сувише са профантом и муницијом.

радњу на општоствари од свих другова из Ваљева и унутрашњости.

Конференција је донела још једну резолуцију којом протестује против терорисања полициске власти над лесковачким друговима. Резолуција гласи:

Пролетаријат округа Ваљевог скупљен на својој окружној конференцији држаној 26. маја 1914. год. саслушавши реферат друга Милорада Ђерића о политичкој ситуацији и говор друга Душана Виторовића о опасностима у којима се налази Закон о радњама и економска борба пролетаријата, усваја следећу резолуцију.

1.) Пролетаријат округа ваљевог најенергичније протестује против

гадних намера политичких шпекуланата који мисле да својим предлогом о изменама Закона о радњама униште плод пролетерске борбе.

2.) Нас радује и одушевљава борба лесковачког пролетаријата који је стао у одбрану својих права, али ми у исто време најенергичније протестујемо против полициске власти која је стаала у одбрану капиталиста, газећи преко пролетерских леђа и слабе пролетерске деце.

3.) Конференција, усвајајући ову резолуцију позива пролетаријат целе Србије да дигне свој глас у одбрану својих права против полициске власти а у корист Лесковачког пролетаријата.

Из унутрашњости и Нове Србије

За сиромашне књажевчана!

Књажевац.

Према одлуци Народне Скупштине приликом доношења закона о накнади штете оштећеним грађанима од упада Бугара на нашу територију, влада је одредила супер-комисију која треба поново да процени: да ли су и у колико тачна тражења појединих људи за накнаду штете, и да им исплати онолико суму колико она нађе за сходно. Али ова одређена комисија не врши савесно своју дужност. Она и на овоме послу показује да су њој много ближи интереси богаташа него сиротиње. Док су богаташи искористили ову прилику да се наплате од државе, па тражили два и три пута већу оштету него што су у ствари оштећени, докле је сиротиња пријавила онолико колико је и оштећена, јер се зна да она није ни имала Бог зна шта. И због тога што се појединим богатшама редуцирају на половину или трећину њихова тражења, — пошто су они лажно пријавили оштету, — због тога се и сиротињи редуцира тражења накнада штете, и ако су они тачно пријавили вредност оштећене имовине.

Поводом тога наши су другови у Књажевцу упутили комисији ову представку:

Комисији за ревизију досуђених накнада оштећеним Књажевчанима.

Као представници радничке класе и познаваоци њених прилика, ми смо слободно обратити комисији пажњу на једну важну околност, коју треба она да има у виду.

Оштећени грађани су тражили већу или мању накнаду. Први су обично из редова имућне класе, док други припадају сиромашном становништву. Комисија је стаала на гледиште да највише редуцира накнаду досуђену сиромашним људима. Такав рад комисије неправичан је, прво што је сиромашно становништво пријавило најтачније величину своје оштете. Оно је поступило по начелу: *колико сам оштећен толику накнаду тражим.* Друго, ако је та оштета мала у износу, то показује само да су ти људи сиромашни и да им је узето све што су имали. Има сиромашних грађана који су војном обавезом или другим смет-

њима били спречени да на први позив своју оштету пријаве, па их је комисија због тога или сасвим одбила или по њиховој пријави није ништа предузимало.

Због тога је сушта неправда ако комисија тим људима ма и једну лару закине од онога што су пријавили и што треба безусловно да им се призна. Ми немамо ништа против тога да се накнада оштете дели и осталим богатим људима, али смо осудно противни да се право на накнаду сиромашнима закине, да би се господи и богатшама признале њихове потраживање које је у највише случајева претерано. Водећи рачуна о сиромашном становништву овога места, ми молимо комисију да нашој представи поклони ону пажњу коју она заслужује.

5 јуна 1914 год.
Књажевац
Секретар
Љубомир Марковић

Представници
радничке класе
Председник
Сретен С. Марковић

Писмо из Трстеника

Трстеник

Слушајући о беди трстеничких радника, решим се и отидем у поменуто место. Кад сам дошао, имао сам шта видети: тамо је имао већи број радника, али на жалост нема ни једне синдикалне организације. Постоје партијска организација, али је мали број радника уписан у њу, а исто тако је мали број њих читалаца Радничких Новина.

Оволика немарност друштва је за сваку осуду. Али су ми се изговарали тим што новоизабрани председник општине, по начелу напредњак, мрзи и забрањује све слободне друштвене установе и велики је противник социјализма. То се види из тога што је нашим друговима забрањивао да прослављају празник рада 1. Мај, а другови, који нису били тако черсто организовани, покорили су се наређењу овога конзервативца и нису прослављали свој празник рада. Оно мало што их је било организованих, који су напустили рад, то су већином абадски радници.

Али ме је још нешто изненадило. Другови ми рекосе да тамо код опанчарских послодавца постоји некакав картел, који је још 23 IV ове год. створен да помоћу њега отму и оно мало радничке наднице. А ово

на какав начин. Ти дембелаши мисле да ће радници, немајући организације, на тај начин бити приморани да пристану на послодавачке захтеве а који су и сувише тешки. Радно време, и ако је загарантовано законом о радњама 10 сати, они су повисили на 16, а по потреби и више, а наднице се крећу од 0.40 пд. па до 2.50 и њихова — радничка храна. Кад један радник хоће да изађе од свог послодавца, онда други послодавац га несме примити и дати му посла док се не извезе због чега је изашао од првог послодавца, и онда га изнуђавају да се врати код истог. А ако он неће, онда га они бојкотију, те не може наћи посла у томе месту. Ето, тако мисле господа послодавци да добију радне снаге дабе. Али нека знају да им картел неће ништа помоћи, само ако радници буду свесни и ступе у организацију. Тада ће моћи да приморају и општинске и полициске власти да извршују све одредбе закона о радњама, од којих се данас овде ниједна тачка не примењује.

Шта је радила инспекција у Лесковцу?

III.

Њихов долазак у ово место изазвао је понајвише догађај од 27 маја. Судар полиције и комита са штрајкачком стражом текао је, укратко речено, овако.

Цело по подне комите и жандарми пили су *по варошким кафанама*. Примећавало се да то чине у нарочитој намери, а више људи из вароши, са разних положаја и из разних партија, дошаптавали су појединим нашим друговима да се чувају. У 9 и по часова увече дојурно је један штрајкач у стан код друга Стојковића. Сазнавши ту о догађају, друг Стојковић је пожурио ка месту. На улици га је срео г. Милићевић, заступник начелника и задржао га, велели му: Ја те не пуштам сад од себе, јер се бојим за себе од твојих људи. Друг се насмејао, рекавши му: Ако има какве опасности, то је она која мени и мојим друговима грози од ваших и фабрикантових људи. Г. Милићевић је понудио да се заједно иде у фабрику пред којом је сукоб. Отишли су у колима са још једним радником и једним жандармом.

У фабричкој авлији дочекали су их пакленом времом побеснелих дивљака. На нашога друга одмах су на срнули жандарми и комита а фабрикант је сумануто дрекао: *к оружју, к оружју!* Није много требало па да дивље комите поваде каме, а изнебуљени жандарми устремене пушке на човека *кога је главни председник полицијске власти на часку реч и под гаранцијом одвео у ову курјачку јазбину*. Г. Милићевића је фабрикант дохватио за руку и одвукао у собу, а на опомену друга Стојковића о датој речи господин је само довикнуо: *Па шта ти ја сад овде могу!* Да није тога момента стигао г. Ђерасимовић, други писар полицијске, побеснели бандити би разнели оружјем једнога човека.

Овај је господин био присебан и увиђаван, те је узео у заштиту дру-

вој земљи — а тамо, пред Богом смо сви једнаки!

У „стискалу“ ће сакривити њеног Фрица — обузе мајку хладна језа. Јадне жене, оне нису ни најмање стидљиве и обично су радо готове да окупају и обуку мртвача, да би и на тај начин зарадиле само хлеба. Па и Фричева мајка није била нежна; видела је доста мртвих и погребана. А кад би видела како некога као „сиротог“ сакравају у равном ковчегу покривеним црним платном, и како кроз полутаму дубоку у вече четири радника вуку ковчег журећи се — онда јој је смрт изгледала много друкчије, него што обично изгледа — као нешто неисказив грозно и одвратно, и тад би се обратила својој суседки јежећи се од зима, и са једним несрећеним осмехом на развученим устима би промуцала: *Тако ће и нас једном затрпати.*

И никако није могла да се окани гнусне фантастичне слике. Клече опет поред дегне постеле и кад изнова ижљуби дете и плачући прибиваше своје лице уз његово, она спази, да би за њега такав потреб био ужасан, скриван и да мора своје изгубљеном мезимчету учинити још једну и последњу љубав. Више је већ ноћи чувала једног болесника и зарадила свега један талир. Талир је стао много часова неспавања; сада је био закључан као ретко благо у фијоци старог рас-

Из партије

Окружна социјалистичка конференција у Ваљевоу

На други дан Тројица 26. маја тек год. одржана је у Ваљевоу конференција за округ ваљевошки. На овој конференцији били су заступљени сви срезови округа ваљевошког. Организације су биле заступљене својим делегатима а поред ових било је још и доста сељака и учитеља, наших другова из села у којима организације још нису основане.

Конференција је отпочела свој рад у 9 часова пре подне. Најпре је о политичкој ситуацији реферисао друг Милорад Ђерић студ. Философије. Изајавио опширну критику спољну, унутарњу и финансијску политику наших буржоаских партија друг Ђерић је изложио опсежну критику акцију милитараца и њихово силење, указујући на све опасности и несреће које се стварају у земљи и ван ње услед непрестаног тољења милитаризма и рашћења дугова. Одобравање на које је овај реферат наишао најбољи је доказ јаке социјалистичке свести и готовости за најупорнију економску и политичку борбу пред којом стојимо.

После дискусије у којој су се сви говорници најенергичније изразили против буржоаске ратне и финансијске политике, друг Илија С. Илић опанчар реферисао је о нашем социјалистичком програму и стању у нашем округу. Критикујући буржоаску политичку акцију и износећи наш програм говор друга Илије наишао је на бурно одобравање.

У 2 часа после подне је друг Драгољуб Стојановић сарачки радник говорио о начину наше агитације, после чега се развила опширна дискусија. Нарочито се до ситница пре-

тресало политичко васпитање сељака у нашем округу, о чему су други учитељи дали нарочито драгоценог материјала. У овој дискусији су живо учествовали и наши другови са села и из вароши, давши исто тако доброд материјала за нашу политичку акцију. На крају свога рада конференција је донела ову резолуцију.

Окружна конференција у Ваљевоу одржана на други дан Тројица 26. маја тек год. доноси у погледу социјалистичке агитације у ваљевошком округу ову резолуцију:

Како је економски положај радника и сељака врло тежак и како су изгледи на добар исход наше партијске акције врло повољни, дословце уважавајући одлуке Главног Партијског Конгреса, чланови ове конференције решили су, да код сеоског становништва развију што обилније своју политичку акцију. Овај циљ постижавање се на тај начин што ће варошким организације приређивањем вечеринки, забава, предавања, концерата и растурањем карата борбеног фонда образовати борбени фонд из кога ће се издржавати партијски агитатори за време док они врше социјалистичку агитацију као делегати за село. Агитација ће се вршити потпуно социјалистички, агитујући за програм а не за личност и тумачећи програм, политичку и економску ситуацију у округу и земљи. Највећа се пажња мора обратити оснивању читаоница и организација. Веза између организација сеоских и варошких мора бити што чешћа и већа. Згодни momenti искористиваће се за одржавање зборована по општинама и срезовима, за шта се мора терен у напред припремити непосредним додиром појединих другова.

Апелујући на социјалистичку свест конференција с правом очекује са-

вену старим прњама и лежало у јединој постели, коју је удвозила имала и коју је све досад делила са својим Фрицем. Имала је, душе ваља, и један јорган, али је перје у њему застарело, рђаво и згужвано у грудвице сипало у крајеве јорганове. У место узглавља служио је један јастук напуњен шевањом. Кревет беху са свих страна најели црви. Мали намештај, који је испуњавао собу, био је права лешина. Из његових пукотина и удубљења је ударало на трулеж, један доказ само, колико је био нов. Али као да је и он учествовао у жалости и беди и да је стога стајао накриво са бескрајним стрљанцем и прекомерним напрезањем снаге. Једна столица је била чак и перјем испуњена, али се навлака пре краћег времена раздрла и из рупе је испалао терје.

Био је врео летњи дан. Да би одбранила болесника од ужасне дневне светлости, мајка је обесила у-косо испред једног прозора један велики дроњак од старог ицепаног платна. Прња је била обешена о два ексера, који су били укуцани у прозорски оквир кроз две од његових многобројних рупица. Горе је остало још једно окно слободно, разбивено и једним великим парчетом жуте хартије запушено. Да се удари понова окно, коштало би исто толико, колико је мајка за један дан зарађивала.

Био је лепушкост, крепак дечко,

налик на свога оца, који је за свога живота обрађивао земљу и за време доколице врло много пио. Мати је гледала, како дечку расте слика њезиног мужа, који јој је као супруг причинио много срећних часова, а као хранитељ још више брига. „А, Фриц неће бити пијаница“ — често би говорила мајка у тишини стојећи за коритом, док би дечко лармао и дизао дечку на стеницама или доле испод отвореног прозора на улици. И како је он из дана у дан све веселији бивао и све бујније растао, то је све јаче у њеним грудима налазила разлога блажена нада. Она је радосно помишљала на онај тренутак, кад ће се потпуно уверити да Фриц неће бити пијаница. — Не! Биће уредан, само што је по лепоти, снази и добродушности налик на оца. Заиста је био бујан дечко. Она је морала од јутра до мрака да јеца под тешким радом и често јој је била потребна помоћ. Тад би давала Фрицу разноврсне домаће и женске послове; који су њему много досађивали. Његов дегне егосам није знао ни за савесност и он би се трудио да забавури, кад год би се могао. Мајка би тад седела сама за сваки посао, и баш та ситна послови које би могао посвршавати „велики обешњак“ нису јој дали да стане, узнемиравали је и нагрзили живот. Живот који је и онако раздражавао. И то дете, ето, сад лежи

ФЕЛТОН

Отв Ернот

Погреб

Сад је већ за навек свршено. Мали Фриц је умро. Било му је десет година, а пре три дана се играо лопте на улици. Напољу је била велика врућина и оморина и пре него што би се ико надао Фриц је добио крупне беле пеге по врату. Код дифтерије само један часак раздваја живот од смрти. Кад је лекар дошао било је сасвим доцкан, а сиротињски лекар често је задоцњавао. Сматрао је да је свет пренасељен, а нарочито сиромасима. Поред тога је имао аристократске нерве, те му је у сиротинским становима увек сирдело. Сад пак, Фриц је лежао ту и пиљио својим мртвим укоченим очима у плафон собе под таваном. Борбо се упорно са смрћу, а његово омршало тело се претварало у борбу смрти. Образи и усне су по модреле.

Мора да је била нека сирота жена што је ту крај постеле овог јадничета дворила. Она је прала у предграђу и хитала би овамо, да види своје јединче како умире. У овоме тренутку јој није ништа падало на ум, ма да је имала времена, да на дуже време остави посао и да блене пред малишановим лешем, као да ће га моћи оживети. Дете је било покри-

та по цену своје личне обласности, потражио међу жандармима два човека и наредио им да друга Стојковића изведу ван фабрике и даље ван обласности. С још на пушката жандарми су штитили пролаз себи и другу Стојковићу, а један је наредник напред измахвао голем сабљом до капије фабричке разгонећи устремљене комите.

Друг Стојковић је видео у фабрици ово: жандарми и комите били су сви пијани. Онима на коњима служили су пред његовим очима чиновници и штрајкбрехери пиће теотијамом. На једном столу лежало је један жандар са завијеном главом. Код њега је стајао лекар. Кад је друг Стојковић пришао и уписао: војничке, ко те удари? Али је осетио, чим је поврћени отворио уста, страхан задах раукиел!

У фабрику је био увучен један дечко, штрајкач, па га је фабрикант при сусрету са г. Милићевићем назвао њиховим заробљеником. Кад је друг Стојковић тражио да се с њиме и тај дечко пусти из фабрике, они су дечка сподбили негде у собу, па је отула тек пуштен пошто је шамаран и пошто му је мајка дошла и јаукала пред фабриком. Изјаву г. Берасимовића о томе, да су жандарми цео догађај изазвали, чуо је ту и друг Стојковић.

Кад се цео неред стигао и друговци у штрајкачком одбору упутили раднике кућама из друштва нога стана, г. Пешић, капетан, жандармски командир, дошао је са више жандарма да истражује раднике да настави неред, дерући се на друг Стојковића: Где су ти ваши револуционари? Камо хероји, да се разрачунамо? Куд су се разбегли? и т.д.

Сутра дан по моме доласку стигли смо у полицију да се објасниша за отпочета хапшења. Г. Милићевић и г. Берасимовић рекли су нам: Синоћ су жандарми били у пуноме афенту кад су оно радили. Ми нисмо имали могућности да то спречимо, јер смо потпуно компромитовани пред војницима, који се више и не осврћу на наше заповести. Наш ауторитет је уништен и ми имамо само два жандарма на које се можемо ослањати. Па добро, рекли смо ми, чија је то заслуга? И можемо ли ми бар формално примити да имамо одговорне власти у овоме месту? Обојица су на то слегали раменима, а г. Милићевић је рекао: Моја еластичност је овога тренутка минимална, јер командир жандармски добија директне инструкције од окружног начелника и са нама овде искључује сваки контакт. Рекли смо г. г. полицајцима да нам не остаје ништа друго него да апелујемо на јавност, на што су они опет слегли раменима.

Остало нам је тада још само једно: да ми водимо сами истрагу о свему и да сами склањамо и чувамо штрајкаче од свега.

Саслушали смо све нападнуте раднике и лекарским прегледом утврдили код извесног броја штрајкача повреде. Прибележили смо све доке и дошли до несумњивога уверења, да је онога жандарма могао повредити само плаћени и најљепши провонатор, коме је било стављено у дужност да прено повређеног жан

дарма изазове вештачким путем огорчоње код жандарма, која би без тога били готово неспособни да онако свирепе нападају на штрајкаче, међу којима имају доста својих добрих познаника и личних пријатеља. О томе нарочито сведочи један случај. Кад су жандарми коњаници дејствовали на десетак голорукних младих, међу осталима био је Брегажен и један штрајкач кога је шукао сабљом његов зет! Кад је тучени штрајкач био већ у очајању, викнуо је: Ама зар хоћеш баш да ме убијеш?! Пијани се жандарм тргао, ударио мамузом коња и прескочио, јурећи за осталима.

Сам напад је, у кратко речено, текао овако: На 150—200 корака од фабрике било је пет младих на стражи. На њих је насрнуо један жандарм и један комита са жилама. Штрајкачи су се разбегли, а за једним је пуцао комита. На тај пуцањ излетели су још неколико жандарма и комита, а кад су, овималарширани, са обличних стража дошли још десетак радника, убрзо је за њима стигла коњица из вароши, којој је командовано још у центру вароши: вади сабље и галопом! Пијани командир се страховито дерао, да је то узнемирило све улице. Дозвак коњице прекинуо је сва објашњавања пред фабриком и настала је дивља туча над штрајкачима. Још исте ноћи око три сата ухапшени су двојица невиних радника. Они су дигнути из постеле, узнемирили у кући, изведени без решења и са по пет жандарма, међу којима је било и комита, спроведени у затвор. За њима су настала хапшења других, а у последњем часу се одустало од пројектованог хапшења педесет штрајкача.

Цео тај и други исплани материјал ми смо спремиле инспекторима, који су дан доцније стигли, али нас они нису никак о хтели саслушати. Међутим у полицији су свакако се сбаветавали о свему, и тамо су могли видети како су жандарми дали најконтрадикторније изјаве о догађају и о повређеноме жандарму, који је одмах сутра дан по догађају необјашњиво одведен у нишку болницу, и ако овде у Лесковцу има болница. Из саслушања жандармских види се да нико не зна ко је повредио онога жандарма,

Ми смо се потпуно уверили из досадањег посматрања да овдашњим жандармима командују фабриканти, под чијим је утицајем и жандармски командир, капетан Пешић. Има жандарма који се не устежу да то и сами кажу. Ништа од свега штога нису хтели видети г. г. инспектори. За време њиховог баљења и после њиховог одласка полиција је радила исто оно што и пре. Шта више, она је била и гора. Пре доласка инспектора жандарми нису носили бар пушке по вароши, а чим су ова отишли и то је четири дана практиковано. А у недељу увече око 9 сати при једној невиној расприци између једнога оца и сина жандарми су се у трку склептели, а неки су трчећи улицама и пушке пунили тако да је то изгледало као да ће целом вароши тога секунда завладати анархија.

Жандарми су по жељи фабрика-

тата потисли наше страже чак у центар вароши, а то је од прилике далеко од фабрике као у Београду од „Славије“ до велике пијаце. Па ни ту се не трпе наше страже.

2-га маја до 6 и по часова изјутра отеране су две партије наших стражара испред кафане „Лешњак-ковче“. Са још двојицом другова отишао сам тамо. Три жандарма су нас задржали, а један поднредник захтевао да се нас тројица разиђемо! Шта ми чинимо поднредниче?, — рекох му. Ништа, али ја имам заповест да негде двоје не трпим. Ако ми не верујете, рече даље жандарм у некаквоме чудном узбуђењу, тужите ме, ја ћу вам то и тамо поновити. Ја вршим само своју службу. — Па и ми вршимо само своју службу, рекох му ја. На крају морали смо се вратити, пошто нисмо желели да се прави неред. Тек што смо стигли на други крај улице, а већ нам је у сусрет јурио капетан, командир, са једним жандармом. Још једино што имамо мало слободе на железничкој станици, куда идемо ноћу ради дочекивања возова. Још безброј ствари из Лесковца драстичне па и трагичне природе саопштићемо нашим читаоцима.

Патриотизам буржоазије

Ми смо толико пута износили праве разлоге због којих је наша буржоазија тражила да се освети Косово. И кад смо говорили о њеним правим и себичним интересима које су је гурале у овај рат, нама се како смо неправедни и како се грешимо о искрене патриоте. Ево међутим шта Политика, орган српских шовиниста, говори о патриотизму своје војске:

Тек што је завршена Кумановска битка и тек што се штаб Врховне Команде српске војске настанио у Скопљу, кренуо се из Београда један други штаб ловаца на спахилуке. Најстрожије издане забране преноса непокретних имања изгиривали су баш они од којих се у првом реду било надају да их поштују и бране. Најпредедници марифетлици сеоских ђата и оних буцаклиских адвоката, који су завршили на робизи, нашли су примене од људи који треба да представљају највишу савест и крајњу индиферентност према трговини.

Министри, бивши и будући, народни посланици, професори Универзитета, судије, чак и сами окружни начелници — да не помињемо оно што раде ситнији од њих — похитали су да постану бојери у Новој Србији. Док и данас, на годину и по дана после ослобођења, мали доселеници, Срби са стране који су жељни слободе и рада, имају да прођу кроз стотине процедура, докле дођу до неколико хектара земље у Новој Србији, дошли су они велики за ноћ постојали великопоседници и богаташи.

Подељено је Косово. Само један

народни посланик има, данас ту око три хиљаде хектара имања. Захваћени су спахилуци око Куманова, око Скопља, око Прилепа и Битоља. Метуте су шаке на велика имања у призренском крају. Велики комплекси земље на Косову, где је српска влада рачунала настанити хиљаде насељеничких породица подељена су већ на неколицину људи!

Име две ствари. Или су ти штрговци, са савешћу растегљивијом него што су савезничка појимања Бугара, закопали ноктима у крваво освојене земље да постану спахије и бојери, или су најорднарији спекулансии, који наме равају да доцније ту исту земљу предају по деветоструку цену сељаку који је већ толике жртве за њено ослобођење дао. И у једном и у другом случају држава мора што пре да учини крај њиховој нечистој трговини.

Нама није потребно да додамо више ниједну реч. Ко има уши да чује нек чује!

Две слике

из италијанског штрајка

2. Баринаде у Равени

У Равену су похитали сви сељаци црвене, социјалистичке области Ромање. Тамо су се имали одржати велики зборови. И ако су говорници настојавали да колико толико умире масе које беху огорчене због узбуњивих вести које долажаху из осталих вароши, сељаци ипак навалише у цркву Свете Марије и, пре него је полиција могла да стигне, поскидаше иконе, обалише дрвене стубове, порушише преграде, опустошише хор и предикаоницу. За неколико минута разорише храм. Са овим покраним црквеним стварима подигоше на улици барикаду. Међутим се појави полиција, и огорчене достиже врхунац. Једна група демонстраната стаде се бацати каменицама на главне вратнице префектуре, где се налажаху полицијски комесари. Одједном из непознате руке звизну колац по глави несрећног комесара и размрска му лобању. Он паде онесвесан. Полиција полете на масу која се закони за барикаде. Потом пешадија покуша да изврши јуриш на барикаду, но узаман. Војници испалише око 100 метака, и маса се повуче у једну улицу у којој се налази стан републиканског удружења. Зато време демонстранти се беху повратили од страха које им зададе пуцњава војника, и навалише на кућу монархистичког удружења која се налазила преко пута републиканске. Столови, клупе и столице летели су на улицу; и послужиле за грањење друге две барикаде, да би се кућа републиканског удружења са свију страна заштатила. За то време војска је посела све излазе улице, да би спречила напад на зграду главне полиције. Пошто маса није могла изаћи из улице, она навали на другу једну цркву коју се у њој налази и од предмета коју су њени из све поди-

же нов један закон противу евантуалног напада војске.

СИНДИКАЛНИ ПРЕГЛЕД

Бојкот

Савез Грађевинарских Радника јавља да је бојкотовано Г. Ј. Франца и Н. Влашића, ликорезце. Пошто се налази овде у Београду један од њиховице, Влашић, са своја два радника који су такође бојкотовани, а су Антон Пипинић и Павло Цумин, то упозоравамо све београдске другове, као и у целој Србији, да овај бојкот најпунује изведу.

Синдикални огласи

Синдикално веће, Чукарица* на својој првој седници конституисало се овако: председник Владимир Г. Мирћ метал радник, секретар Михајло Живковић лојач, Благојинк Чела Марић рудар радник.

Последњи час

Затичје у Арбанији

Пошто су и подруги пут одбијени од Драча, благодарећи интервенцији талијанских и аустријских ратних бродова, устаници су се примирили. Или да приберу своје трупе или што им с леђа залази Пренк Биб Дода с Мирдитима. Они су већ ушли и у преговоре с владиним парламентарима и закључили примирје од два дана. Шта ће после та два дана, односно сутра, бити видећемо.

Последњи телеграми не доносе ништа ново, изгледа само да и поред примирја непријатељства и даље трају. Аустријска ратна лађа и даље бомбардује непријатељске положаје.

Драч, 8. јуна, вече. Јуче преко ноћ пароброд „Херцеговина“ поново је бомбардовао непријатељске положаје код „Порша-Рома“ и Каваја.

Општа ситуација још је нејасна. Пренк Биб Дода налази се још непростано са својим људима на 4 сата одстојања од Драча. Изгледа да се он устеже у своје маршу против устаника на Шијаку. Држање Ахмед беја, који је штебао да прихити круг око устаника постаје сумњиво као и држање Азис паше који је штебао да напусти са јужне стране.

Пароброд „Гизела“ који је најмили арбанашка влада отпутовао је јуче на север, да са својом артиљеријом потпомогне у наступању Пренк Биб Доду.

Збор чланова

Сутра у 7 и по часова у вече одржаће се збор чланова београдских партијских организација, ради решавања о раду месне централне организације и евентуалном избору нове управе.

Позивају се чланови партије да на овај збор неизоставно дођу.

Управ.

климатаног ормана. Помоћу њега је ваљда могла изаћи у овоме на крај.

Отишла је у месни биро, код чиновника, који је исплаћивао месечну помоћ и уопште регулисавао све ствари са сиротињом. Човек се стиди сиромаштине и ова се стидљивост нарочито показује пред великим зеленом застравеним столом у канцеларији, сточићем за акта, пред писаћим столом и чиновницима са начарима. Они су пак били већином неуљудни и ништа се пред њима не сме одговарати, баш као што се не сме ништа рећи, кад те свештеник пита безобразно чак и о овим стварима, о којима он баш, душе ваља, не треба ни да зна. Гледала је стога да по могућству изађе што скорје из овакве једне канцеларије.

Чиновник тек што се спремио да поједе један комад шунке и да попије чашу млека. Надувених образа запитала је:

„Шта желите?“

Мати задрхта од бојаљивог заплтивања говорећи:

Мој мали Фриц је умро... па не волим да га сахраним као иначе... онako... у равном ковчегу... па бих молила господу, ако би моме Фрицу... направили други ковчег; шта буде више сама ћу доплатити.“

Последње је речи изговорила са извесном радосном мржњом, само да би избегла неповољен одговор.

„Е, драга госпоно, то неможе“ — одговори чиновник. „Или ће сиротињска комисија сахранили дете? Не? А ако уосталом имате новца, онда

можете сами сахранити дете.“

„Не, за толико немам новца“ — поклесну она поплашена.

„Па, дакле... онда ћу вам дати леп савет. Задржите свој новац и купите штогод за јело, то је паметније. Комисија се не може у такве жеље упуштати! Докле би само то још одвело?“

„Зар не можете колико год за то да порадите, господине?“ — запитала жена.

„Та то би било ужасно, ако би га сахранили у онако бедном ковчегу.“

„Е, па шта ће се!“ — одговори чиновник, сад нешто блаже, јер је увидео да је дотле био бруталан.

„Тешите се само, и друге су исто тако сахрањивали. Видите, драга госпоно, кад умрете, све је једно те једно. Кад будем мртав, могу људи радити са мном шта хоће; шта ме се тиче, могу ме и у џак стрпати. па да ме баце.“ — Изволевао је рећи тај човек, шалећи се. „Па и вашем малишану све једно, манте се тога, госпоно. Он ће живети за себе и спавати засебно у једном ковчегу исто тако лепо као и у другом, а драги Бог ће у пркос томе опет над њима да бди и ако је сиротињски сахраниен. Употребите свој новац на што боље. А ако пак желите другаче, — као што сте рекли — онда морате све платити; друкчије вам не могу објаснити.“

Мати се усуди да још нешто промрмља и замоли; али се чиновник бреше већ окренуо своме доручку, и гледао жваћућа на прозор.

Она се одмаче вратима, оклевајући, као да ће јој се молба можда испунити; али тога није било. Жена изађе и затвори лагано врата за собом.

„Ови људи имају по каткад врло чудне идеје.“ — рекао је Благојинк једном колеги који је радио у истој соби. „Не могу да спавају од глади а хоће кад се сахрањују, да праве тако велики трешак. Баш су смешни.“

Колега се нађе у незгодном положају и зачуђује се.

„Мора бити, да је та жена имала већ ретке идеје.“

Она се међутим вратила и успе се уз степенице бришући сузе кецељом. Језа и бол ју је понова обузео. Да је само дуже молила? Али то би било без користи. Тешко јој је било да моли и осећала је како је хладно и спокојно била налуштена. Морала је свог мртвог малишана да положи у равн ковчег.

И кад ће се ови јадници научити штедљивости? Нека пријатељица из суседства, сирота као што и мајка беше, приложила је матери својих пет гроша брижљиво уштеђених за један леп венац маломе Фрицу. Било је лето, а цвеће је јефтито. Па и сама је мати потрошила знатан део од свог талира, те купила разне украсе за ковчег њеног љубимчета. Чак је и мали црвени крст набавила. И то са натписом; име је исписано белом бојом и у речи „Fritz“ заборавао је молер леме „t.“ Био је то управо бедан украс; па ипак

је изгледало све врло лепо, само кад се човек присети да је у томе сиротиња рекла и свој дубоки бол. Међу цвећем је било шта више дивних и господских ружа, а кроз одаје се разливао свети недељни дах. Пошто се мати најзад раста са својим малим; људи заклопише сандук и понеше га. Мати се мало удаљила.

Било је шест сати у вече. За време прве половине пре подне гробље је готово пријатна слика. По њему су ходали мирно око гробова рођаци покојника, и све нови посетиоци очекивали би жагорећи новог становника гробља. Али мало по мало гости би се разлили куд који. На измаку дана су само пратње сиротињске. Мртви се у ковчезима не стида светине што блене и тону нечујно у земљу. Само разлегање оченаша се орило над њиховим гробовима између модерних крстова и лебдела је над стабикама пустога поља.

Како су јетко журили ови носачи, она је једва могла да иде за њима! Њена машта је замишљала како јој малог Фрица дрмусају и прибијају му главу уз ковчег носећи га тако брзо. А људи су непресано брбљали. Дали когад међу њима и помишља на њу?

Ковчег су спустили. Гробар, четирори носача и мајка стајали су крај ране. Гробар склопи рука и мољаше се Богу мрмљајући.

„Оче наш који си на небу, нека

је свето име твоје, нека нам дође царство твоје. Нека буде всља твоја, како на небу тако и на земљи. Хлеб наш насушни, дај нам нанас. И опрости нам грехе наше, као што и ми опраштамо дужницима нашим. Не наведи нас у искушење, већ нас избави од зла; јер је твоје царство, сила и величанство вечно! Амин! — Нека је мир божији над моштима умрлог детета! Нека га обасја својом милошћу и љубевљу и нака да њему и нама свима једном радосно васкрсење и вечну блаженост Амин!“

„О да проклета блатна после кише!“ промрмља вредни човек једном гробару готово изненада. И отпљуну јој јак: „Мора се овде још дуго гацати, а посао још није завршен.“ ево још једног мртваца.

Она четворица су журно набацила мало земље на ковчег. Затим одоше са гробарем, да донесу и другог мртваца.

Крај мрачног гроба падс жена. Вечерња магла је уско окружавала гроб и мајку пењући се у вис. Била је чудновата, готово светла тишина, у којој је клечала, дубок, сам и вољо узвишен мир је владао изуда. Из росних стабљика се разливао свежи божанствени дах. Сунчева светлост је пробијала у великим млазевима кроз маглу. Поље беше дрвено преливено. На гробу свог чета шапутала је весело јеванђелије сува погребљена прилика: Љубав никад не престаје.

(из Arbeiter Zeitung-а)

Драг. А. Гајовић.

ШТОФОВА

ЗА МУШКА И ЖЕНСКА ОДЕЛА

добило је у великом избору у свима квалитетима и најмодернијим дезенима

за пролетњо-летњу сезону

Сав кројачки прибор.

Мијатовић, Јовановић и Друг

Београд, Кнез Михајлова улица 46. — Телефон 14-57.

Цене су умерене и утврђене.

НОВО ОТВОРЕНА РАДЊА ГОВОГ МУШКОГ, ЖЕНСКОГ И ДЕЧИЈЕГ ОДЕЛА БЕНВЕНИСТИ И МАНДИЛОВИЋ

Краља Милана ул. бр. 37.
(до Браће Марковића обућаре)

Има увек огроман избор сваковрсног одела, како за рад тако и за празничне дане.

За унутрашњост шаље уз доплату, ако се не допада прима се натраг.

Младог планиског КАШКАВАЉА

има и продаје по 1.60 кр. Шаљем и у поштанским пакетима на доплату за целу Србију

Обратити се
Миљивоју Антићу
трг. — Пирот.

197,2—3

ФАБРИЧКИХ РЕСТЛОВА ШТОФА

за мушка и дечија одела иберцигере и женске костиме. — Добило је

ново отворено стовариште

САМУРОВИЋ, ПЕТРОВИЋ И
СТАМЕНКОВИЋ

Београд, Кн. Михајлова ул. бр. 31.
Телефон 2096.

6% КАМАТЕ ПЛАЋА СВОЈИМ УЛАГАЧИМА

Прско 100 дин. књижица и марка бесплатно.

СРПСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА
116. (Теразије) 13—25

УЛОГЕ НА ШТЕДЊУ ПРИМА

САВСКА БАНКА

БЕОГРАД—САВА

Плаћа на улоге 6 од сто интер са годишње по годоби и више.

Нарочито повољни услови за ситне улоге родитељима који оће својој деци да осигурају капитални мираз.

89,26—100

У ЗАВОДУ БЕЛОГ РУБЉА

Мице Стајковић

Краља Милана ул. бр. 59.

КОШУЉА МУШКИХ у фарби 4-50 ном. од најјачег чешког зефира.

ГАЂЕ МУШКЕ 2-50 комад, од јаког чешког платна комотне и добро ушивене, 70 23—50

Папуче у свима сортама; које амерканске за опанчаре и прерађене за обућаре и сараче има у великој количини и продаје по врло умереној цени

КОЖАРСКА ТРГОВИНА

Мите Здравковића и Компанија

Београд, Краља Милана ул. бр. 22. ТЕЛЕФОН 360. 9—10

Чувена светска паста за чишћење флека

Овом пастом рукује се само са чистом водом. Одело које се чисти треба добро испрати, очекати и влажном четком флеку овлажити, затим то место озом пастом натрљати па потом чистом мокром четком трљати док пасте нестане.

Овом пастом могу се извадити све флека од: мастила, зетина, масне боје, коломаза, масти, каве и вина и то са штофова, чоје и камгарна.

За свилу, памук и бели веш не гарантујем. Гарантујем да се после чишћења неће појавити нити флека нити оквир од исте.

Цена комаду 0 50 дин.

М. Халперн Чаба — Мађарска.

Главни депо за Србију Дрогерија

Мидана В. Антонијевића и Комп.

БЕОГРАД — ТЕРАЗИЈЕ 6—10

ДУШАН В. ПЕШИЋ

Теразије I. — БЕОГРАД — Телефон 1026.

ПРЕПОРУЧУЈЕ ВЕЛИКИ ИЗБОР

ЛАНАМА ШЕШИРА
СЛАМНИХ ШЕШИРА

НАРЧИТО СКРЕЂЕМ ПАЖЊУ ДРУГОВИМА

НА ПАРТИЈУ ЈЕВТИНИХ
СЛАМНИХ ШЕШИРА

Нова апотека у Београду

Д-Р ЛУКЕ Ј. ПАНИЋА

улица Краља Петра 77. — „Зерек“
Телефон 21-22.

Препоручује своје велико стовариште: лекарија, страних и домаћих специјалитета, завојног материјала, иригатора, минералних вода, минералних соли, парфимерије: руске, француске, енглеске и немачке, француског медицинског коњака, рума и чаја.

СВЕ ДАЈЕ ПО ДРОГЕРИЈСКОЈ ЦЕНИ

Примљене поруџбине месту, телефонским путем, шаље се одмах где се уде желело без икакве посебне награде. 102, 14—100

Прва српска електрична фабрика за пржење и млевење кафе САВЕ ЂОРЂЕВИЋА - Јерменина

Телефон 1042.

у сопственој згради Скопљанска бр. 16.

преко пута „ДВА СОКОЛА“

ВАЖНО ЗА ОПАНЧАРЕ

НОВО ОТВОРЕНА КОЖАРСКА ТРГОВИНА

РАЧИЋ МИРОЊА И ДРУГ

Краљевина Марка ул. бр. 6. Београд Сава
Телефон бр. 267.

препоручује п. потрошачима своје богато стовариште свију врста српских и амерканских кожа за штаву, као: Колајне, Сан. Катерина, Царе, Матине, Мзагаскар, Јаве, Империијала, Бистрице, Беле биволске, разапети говеђи и т. д.

132,7—10

Рачић Мироња и Друг

НОВО-ОТВОРЕНА ПОМОДНО МАКУФАТУРНА ТРГОВИНА

Кнез Мих. бр. 29. — ПЕТАР НИКОЛИЋ — БЕОГРАД.

добила је у великом избору!

Епонжа у свима бојама за костиме (ново)

Штофова за костиме, хаљине и блузе

Свиле за целе хаљине и блузе

Крепона свиленог, полу-свиленог и вуненог.

Шлиц - штофова, мантиских чипака, швајц белих радова, дугмета (Catalita) и сав припадајући прибор за кројачице.

НАЈБОГАТИЈИ ИЗБОР КУМОВЕКИХ СВЕЂА И ПРЕВЕЗА

КОЖАРСКА ТРГОВИНА САБО И КОСТИЋ

Коларчева ул. бр. 9. — Телефон 279.

ПРЕПОРУЧУЈЕ СВОЈУ СЛЕДЕЋУ РОБУ:

За обућаре све врсте коже као: бокс телећи, бокс јунећи, шево француски, амеркански и немачки; ђона кропона у целим кожама и полуткама из најбољих фабрика, окрајне и све остале коже као и све врсте ситница које за обућаре припадају.

За папуџије ђона енглеског, сомота веженог и штампаног.

За седларе коже за седишта свињске и кравље, вашетне, дрвенице и остало.

За ћурџије све врсте коже у боји: црне, жуте, и црвене, зелено тирше, напстака, игала и конца.

Поред именоване робе имамо још и следећу робу на стоваришту:

Папуча, мушких, женских и дечијих, кожных, сомотских, плишаних и вежених у свима врстама израде и продајемо на туце и на 1 пар.

Сунђера за прање кола, јеленске коже за прање кола, чишћење адиђара и прозора.

Мушеме за столове и кревете у свима врстама.

Цираде за покривање кола, вагона и робе на комад и на метар.

Сву робу продајемо са умереном и солидном ценом на више и на мање.

Робу шаљемо поштом, лађом и железницом, а свака се поруџбина тачно и брзо извршује.

122 7—60

препоручује своје богато стовариште све врсте кафе пржене и млевене која се израђује аутомат машином.

Обраћам пажњу свима кафеџијама и грађанима како у старим тако и новим крајевима Србије.

Поруџбине примам преко поште, 5 кила франко поштарине. Пошиљка брза и тачна.

161,6—30

ДРОГЕРИЈА „ВАРДАР“

Краља Милана ул. 70
Преко пута новог Двора
— Телефон 21-70 —

Препоручује своје стовариште свију хемијских препарата, овдашњих и страних специјалитета, као и велики избор парфимерије.

120, 13—150

Поруџбине извршује брзо и тачно.